

юридична академія». – Том IX. – Одеса.: Юридична література, 2010. – С. 62-71.

5. Хайдеггер М. Изречение Анаксимандра / М. Хайдеггер //Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге : сборник статей / М. Хайдеггер. – М. : Высшая школа, 1991. – 192 с. 28 – 68.

**Коломієць Ю.В.**

*студентка II факультету міжнародно-правових відносин  
Національний університет «Одеська юридична академія»*

## **ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК ЧИННИК ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ В УКРАЇНІ**

Сьогодні українське суспільство перебуває на етапі змін та перетворень, знаходиться в епіцентрі реформ політичної системи, що залежить від середовища, в якому вона функціонує та розвивається. Суть змін – це перехід від тоталітаризму через авторитарний режим до демократичного, рухаючись до теорії Лінкольна – влада для народу, влада за засобами народу, влада народу.

Отже, основним суб'єктом політичної системи виступають влада та суспільство, де друге має превалювати та визначати подальшу політику. Проте постає питання, а чи готовий народ взяти владу в свої руки та бути повністю відповідальним за власне життя та долю країни й інших людей.

З одного боку, є підтримка тих змін, що відбуваються у суспільному житті, які вселяють надію чи, навіть, впевненість у майбутньому. З іншого – наявність інертності й песимізму, стійке прагнення зберегти хоча б те, що є, і «захистити» себе у невідомому майбутньому.

Політика – це доцільна діяльність, вона передбачає наявність у діючого суб'єкта відповідних уявлень та знань про політичну дійсність, усвідомлення своїх спрямувань, формулювання мети, вибір засобів та методів її досягнення. Для цього необхідне формування свідомості, зокрема політичної. Можна визначити політичну свідомість як спосіб специфічного відображення людиною, групою, суспільством всезагального процесу саморегулювання суспільно-політичного життя,

який матеріалізується в політичній системі завдяки феномену влади і владно-політичних відносин.

Так Аристотель співвідносить поняття політичної свідомості та політичної людини. Він вважав, що особа, щоб бути елементом держави, її громадянином, вимагати щось від неї, повинна бути людиною політичною – мати переконання та уявлення про владу, вступати у відносини з нею, її інституціями, мати певні установки щодо норм, традицій або звичаїв. Якщо індивід не здатний це зробити чи не відчуває в цьому потреби, то він «стає твариною або божеством» [3].

Взагалі, політична свідомість є властивістю діяльності в політичній сфері і в її виходах на громадянську, неполітичну сферу.

Як сфера політичних відносин, політична свідомість – явище історичне, що постійно розвивається й змінюється. Основними структурними елементами політичної свідомості є політична самосвідомість (як усвідомлення особистістю, соціальною групою себе в ряду політичних суб'єктів певного суспільства, своїх можливостей, інтересів, ідентифікація з інтересами певних соціальних груп чи осмислення себе у якості суб'єкту політики, такого, що визначив політичну платформу і форму участі у політиці шляхом створення політичної партії, суспільно-політичного руху або ж участі в політичній діяльності); політична психологія (буденний рівень, притаманний кожному, що включає думки, настрої, почуття, цінності, що формуються в повсякденному житті); політична ідеологія (як сукупність теоретично обґрунтованих ідей і поглядів, що виражають відношення до існуючої системи державного устрою і влади). Саме політична ідеологія як вищий рівень свідомості впливає на психологію осіб, змінюючи ставлення до політичного процесу [1].

Наприклад, в період панування комуністичної ідеології, люди не усвідомлювали, що вони живуть в авторитарному режимі і не прагнули до демократизму, проте з падінням цієї ідеології – їх свідомість почала змінюватися з отриманням більшої кількості інформації про минулі події.

На початку 90-х років саме зміни у свідомості політично активної частини населення підштовхнули громадян на шлях політичної участі задля боротьби за демократичні перетворення у політичній системі, де першочерговим кроком стало проголошення суверенітету України.

А все почалось з формування національного самовизначення осіб, що викликало масу виступів студентів, організацію культурних, політичних

гуртків національного спрямування, які трансформуючи думки в дії, об'єднували суспільство закладали ідеї державотворення та впливали на владу.

Основним джерелом формуванням свідомості є середовище, яке наповнене інформацією. Проте інформація надходить через призму мас-медіа, яке не завжди гарантує істинність та реально відображає дійсність, тому у людей виникає також спотворене сприйняття подій та політичної ситуації. Ті, хто це розумують – не довіряють лише почутому, а пропускають через власний інтелект та свідомість – чинять опір цьому, намагаючись зрозуміти реалії. Проте таких осіб – одиниці. Адже, більшість не бажає докладати зусиль у пошуку істини, сприймає всю інформацію, не фільтруючи, адже так легше жити.

За ступенем відображення закономірностей політичної сфери в структурі політичної свідомості розрізняють теоретичний та емпіричний рівні.

Теоретичний рівень – це спеціалізована політична свідомість у формі різних ідей, концепцій, поглядів, учень. Цей рівень тісно пов'язаний з наукою та ідеологією правлячих угруповань.

Теоретична політична свідомість наявна у двох різновидах: ідеології та науки, до того ж остання, оскільки йдеться про суспільну науку, яка стосується діяльності людей, сама містить значні елементи нормативно-ціннісних, тобто ідеологічних підходів.

Для розуміння політичної ідеології та її функцій важливо з'ясувати відмінності між ідеологією та наукою. Якщо мета науки – об'єктивна істина, то мета ідеології – захист та обґрунтування інтересів певних соціальних сил. Захищаючи певний інтерес, ідеологи можуть і прагнуть використати досягнення науки. Однак повного збігу ідеології та науки бути не може бодай тому, що наука – єдина, тоді як інтереси різних соціальних груп помітно відрізняються.

Політична ідеологія, яку можна визначити як цілісну систему ідей, що виражають інтереси, ідеали, світогляд групових соціальних суб'єктів політики, обґрунтовує їхні скарги на політичну владу або на її використання.

Ідеологія тісно пов'язана з політикою, однак це самостійні суспільні явища. Утвердження в політиці однієї ідеології означає заперечення різноманітності політичних та інших інтересів у суспільстві, що не може не призвести до посилення політичної напруги, нестабільності. Перехід від

тоталітаризму до демократії передбачає відхід від монополії однієї ідеології в напрямі широкого розвитку ідейного і політичного плюралізму.

Підґрунтям емпіричного рівня політичної свідомості є повсякденний практичний досвід соціальних спільнот та окремих людей. Цей рівень відображає політичну дійсність у формі спостережень, уявлень, ілюзій, переживань.

З емпіричним рівнем пов'язана буденна політична свідомість. Її часто ототожнюють із буденною свідомістю, але це – різні поняття. Буденна свідомість не є емпіричною, бо містить ідеологічні та теоретичні елементи. Буденна політична свідомість – сукупність ідей, уявлень, поглядів, які виникають безпосередньо з буденної практики. Це надає їй особливої динамічності, гнучкості, здатності чуттєво реагувати на зміну політичних умов. Унаслідок цього буденна свідомість має помітний, а інколи й вирішальний, вплив на політичне життя суспільства.

У сучасному світі важливим чинником у формуванні політичної свідомості є інформаційні потоки та комунікативні зв'язки в суспільстві. Безумовно суспільство, яке завдяки засобам комунікації отримало доступ до широкої політичної інформації стає більш активнішим, більш свідомим, що впливає на його політичну позицію перетворюючи народ з об'єкта політики в суб'єкт – політичну націю.

Отже, політична свідомість може мати різні функції, від яких залежить наступність дій та наслідки подій. Це пізнавально-інформаційна – пізнання світу політики, отримання політичної інформації; оцінна – оцінка політичної дійсності і формування політичних поглядів, переконань, позицій; регулятивна – регулює соціальну поведінку людей на основі сприйняття дійсності, а також на основі сукупності що виробляються їм політичних ідей, норм, уявлень і переконань; мобілізуюча – спонукає людей до політично орієнтованої поведінки, до участі в суспільному житті ради відстоювання своїх соціально-політичних інтересів.

Звідси, можна зробити висновок, що політична свідомість як необхідний елемент суспільної свідомості може вплинути на процес державотворення, стабільність політичної системи і легітимність влади, подальший розвиток та майбутнє країни.

## **Література**

1. Шуманов Дмитро стаття «Політична свідомість». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://ukraine-week.at.ua/publ/1/36\\_politichna\\_svidomist/1-1-0-39](http://ukraine-week.at.ua/publ/1/36_politichna_svidomist/1-1-0-39)
2. Філософія політики: Підручник / Авт.-упоряд.: В.П. Андрущенко (кер.) та ін. – К.: Знання України, 2003. – 400 с.
3. Аристотель. Політика. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rulit.me/books/politika-read-96877-1.html>

**Чорна Л.В.**

*кандидат політичних наук, доцент, докторант*

*Національна академія державного управління при Президентові України*

## **ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ОСЯГНЕННЯ СУСПІЛЬНОГО ІДЕАЛУ**

Взаємовідносини між ідеалом та його практичним втіленням є гострою темою для дискусій в сучасній філософії, політології, соціології, теорії державного управління. Сучасне полісистемне бачення проблеми ідеалу базується на теорії динамічних систем, що надає можливість досліджувати ідеал як ідентичність на межі деструкцій, втрати ідентичності та тих процесів, що пов'язані з глобалізацією, з метаекологічним контекстом, з соціокультурними трансформаціями. Діалог культур у глобалізаційних процесах призводить до адаптації однієї культури іншою. «Щеплення» ідеалів часто-густо призводить до перетворення культури, яка колонізує у таку культуру, що здатна до адаптації. Формуються ідеали як актори метакультурних відносин, актори цивілізаційного процесу.

Категорія «ідеал» є надзвичайно семантично напруженою. В ній відбивається як розуміння потрібного майбутнього, зразку, устрою, всього того, що вважається кращим, потрібним і регулятивно дієвим, але також у ній відбивається й феномен одиничного, того, що власне несе в собі всезагальне. Амбівалентність ідеалу призводить до того, що він тлумачиться досить по-різному, розуміється, з одного боку, як ідеальне, тобто завершене, сконструйоване в образах, нормах, зразках, моделях